

Ключевые слова: *современный гуманизм, эволюционный гуманизм, ноосферный гуманизм, экологический гуманизм, образование.*

SUMMARY

O. V. Trubnikova. Contemporary Humanism as an Ideological Principle of the New Educational Paradigm.

The article deals with the phenomenon of humanism, its contemporary concepts and possibilities of their application to form a new paradigm of education. It is stated that the education system should be built on a new humanistic ideal, based on the principle of coevolution, noosphere outlook and equal-partnership relations with natural and social processes, with other people, with the values of other cultures.

Key words: *contemporary humanism, evolutionary humanism, noosphere humanism, ecological humanism, education.*

УДК 004.853:37.014

Н. В. Бондарчук

Вінницький будівельний технікум;

О. І. Булейко

Київський національний торговельно-економічний університет,
Вінницький торговельно-економічний інститут

ОСВІТА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Гуманістична спрямованість інформаційного суспільства передбачає і відповідну спрямованість інформаційних освітніх технологій, що ставить ряд питань перед сучасним ВНЗ. Реформування вищої школи й ті вимоги, що ставляться до випускників університетів, академій, інститутів повинні докорінно змінити ставлення до інформаційних технологій та методик навчання. У статті розглядається практичний аспект впровадження інформаційних технологій в навчальний процес.

Ключові слова: *інформатизація, інформаційне суспільство, інформаційні системи, інформаційні технології, навчальний процес.*

Постановка проблеми. Яскраво виражена інформатизація сучасного суспільства і тенденції його розвитку обґрунтовують необхідність дедалі ширшого використання інформаційних технологій у сфері освіти. Культурній людині незалежно від її професії та особливостей діяльності на сьогодні необхідно володіти вміннями і навичками роботи з електронними засобами обробки і передачі інформації.

Мета статті – обґрунтувати важливість та необхідність упровадження інформаційних технологій як одного з провідних інструментів професійного

самоствердження особистості, а у подальшому – конкурентоспроможності інформаційної держави.

Аналіз актуальних досліджень. Помітним явищем у всіх провідних країнах світу стає перехід від індустріальних до інформаційних технологій. Ідеальною кінцевою метою такого переходу є побудова інформаційного суспільства, у центрі якого постає людина з усім розмаїттям її інтересів та потреб. Спрямованість інформаційного суспільства визначає такі його базові цінності, як пріоритет громадянських прав і свобод, соціальна активність, ініціативність, право вибору, відповідальність [1, 80]. Позитивний досвід в утвердженні перелічених цінностей мають створені освітянські інформаційні мережі в Європейському Союзі, діючий з 1995 р. «Форум» з проблем становлення інформаційного суспільства, а також британський проект «Супермагістралі в освіті – Шлях уперед», німецький – «Школи в мережі», вітчизняний фонд «Інформаційне Суспільство України» тощо. Учасники навчального процесу стають партнерами з використання і розширення інформаційних мереж, реалізації низки навчальних, дослідницьких, соціальних, гуманітарних та культурних проектів.

Відповідно глобалізація справляє суттєвий вплив і на національні системи освіти. Інтеграційні процеси у світі дали новий поштовх до розробки стратегії національного розвитку за теорією людського потенціалу, яка віддає беззаперечний пріоритет освіті всього населення з метою його підготовки до виробничої та суспільної діяльності в умовах жорсткої міжнародної конкуренції. Дуже гостро постає проблема поєднання національного характеру освіти з інтернаціоналізацією/глобалізацією навчально-наукових зв'язків [2].

Зрозуміло, що вирішальним для реформування суспільства є реформування вищої школи, формування нової незакомплексованої генерації фахівців, нової української еліти. Колишня радянська система освіти, поза всяким сумнівом, мала деякі переваги, особливо щодо підготовки фахівців у галузі точних наук. Але заполітизована й упереджена гуманітарна сфера вищої освіти повинна бути докорінно реформована із залученням західного досвіду [5, 386]. Саме цей напрям допоможе нашій країні піти по шляху дійсно демократичної держави, становленню гідної сучасного українця системи освіти та виховання.

Виклад основного матеріалу. Вища освіта в інформаційному суспільстві – це середовище інформаційного обміну, який передбачає не лише засвоєння, але й передачу та генерування нової інформації в обмін на отриману, а також продукування знань. У цьому контексті проводиться чітке розмежування знання та інформації. Знання - це результат пізнання дійсності, що має системне і несуперечливе оформлення і є за характером об'єктивним (незалежним від волі людини). Інформація – це відомості будь-якого роду, що часто виражають суб'єктивну думку мовця, можуть бути недостовірними і суперечливими. Російський учений Георгій Ільїн звертає увагу на важливий ефект взаємопереходу знань в інформацію і навпаки. Відносність знання через швидке застарівання призводить до «витіснення знань інформацією як

основного елемента освітнього процесу, що перетворює знання в інформацію про світ» [4, 92]. Таким чином, студент отримує несистематизовані відомості, осистемлення та перетворення яких у знання стає завданням самого студента.

Звідси оцінка якості вищої освіти може включати такі параметри, як:

- адекватність навчання студента способом опрацювання інформації;
- забезпечення ефективності набуття студентом таких компетенцій, як досконале володіння комп'ютером, знання щонайменше двох іноземних мов;
- результативність методів вироблення навичок установлення наукової істини;
- успішність у створенні атмосфери особистого переживання народження знання;
- оптимізація діалогу у процесі співтворчості між викладачем та студентом.

У статті «Сучасна українська освіта за умов конкуренції інформаційних потоків» Михайло Жук вводить поняття адекватності інформаційної моделі університету сучасним інформаційним стандартам, яке по суті означає інформаційно-технологічну відповідність навчального процесу та організації наукової діяльності сучасному рівню світових досягнень. Використання сучасних джерел інформації підсилює індивідуальні стратегії успішності студентів, стимулює університети до «інформаційної презентації власних досягнень, напрямів пошуку партнерів, інформаційного забезпечення навчального процесу шляхом створення університетських інформаційних ресурсів, мереж, кластерів» [2, 20].

Вища освіта повинна сприяти становленню громадянина інформаційного суспільства, в якому кожен має можливість отримати оперативну та достовірну інформацію будь-якого виду і призначення за допомогою глобальних інформаційних мереж з будь-якої точки географічного простору; наявна можливість реалізації миттєвої комунікації як між окремими членами суспільства, так і з державними та суспільними структурами; трансформується діяльність засобів масової інформації, розвивається та інтегрується з інформаційними мережами цифрове телебачення; зникають географічні та політичні кордони держав у межах інформаційних мереж [5, 390].

Концептуальні підходи до підготовки менеджерів інформаційних систем базуються на результатах вивчення та прогнозування структури соціальної та виробничої діяльності фахівців з вищою освітою в галузі інформаційної діяльності відповідно до потреб ринку праці, на відповідних вимогах до фахівця, згідно з якими визначається зміст освіти у цій галузі, тобто концепція підготовки менеджерів інформаційних систем ґрунтується на розробці моделі спеціаліста, основою побудови якої є система – суспільна потреба – освітньо-кваліфікаційна характеристика (уміння) – освітньо-професійна програма (знання) – засоби діагностування у взаємозв'язку і взаємообумовленості всіх її компонентів, поєднанні з визначенням педагогічних умов підготовки фахівців та відповідних практичних підходів до їх реалізації.

Гуманістична спрямованість інформаційного суспільства передбачає і відповідну спрямованість інформаційних освітніх технологій, що ставить низку вимог до сучасного ВНЗ. Це, по-перше, добір таких інформаційних освітніх технологій, які б доносили до студента «розуміння розмаїття людських культур, складності й неоднозначності гуманістичної перспективи людства». По-друге, важливим є забезпечення принципу плюралізму, що виключає претензії когось на абсолютність та адекватність істини. По-третє, викладач ВНЗ має дотримуватися у своїй роботі принципу репрезентативності тих інформаційних освітніх технологій, які вже здобули загальне визнання і виявляють дбайливе ставлення до першоджерел, класичних текстів. Педагог має володіти мистецтвом інтерпретації, творчого підходу, здатного ввести студента у складний світ гуманітарної культури. Ще одна вимога – дотримання принципу дистанціювання, що передбачає збалансоване та безстороннє застосування інформаційних освітніх технологій. Це означає і те, що викладач не має права нав'язувати власні політичні чи будь-які інші переконання, застосовувати в навчально-виховному процесі авторитарні методи впливу на свідомість студента тощо. П'ятою вимогою, яку необхідно адресувати до всіх творців стратегії вищої освіти, можна вважати необхідну під час упровадження сучасних освітніх технологій фундаменталізацію як «поглиблення теоретичної, загальноосвітньої і загальнокультурної компоненти у змісті цих технологій» [5, 387]. Дотримання вищеперелічених п'яти вимог сприятиме підвищенню якості вищої освіти, допомагатиме основному суб'єкту навчального процесу не лише опанувати певну суму знань, але й розкрити свою різнопланову сутність.

В умовах інформаційного суспільства вищий навчальний заклад докорінно змінює такі основні складові, як організаційна структура, методи і форми навчання, викладацький склад. Наприклад, привабливою і доступною стає дистанційна форма навчання засобами Інтернету, що дає змогу заощаджувати час і кошти, сприяє підвищенню якості освіти завдяки таким ознакам, як самоменеджмент знань, гнучкість розкладу, інновативність, творчий пошук, можливість здійснення особистого вибору та ін. [3, 29].

Забезпечення високої якості освіти у вищому навчальному закладі інформаційного суспільства потребує змін в управлінні в напрямку усунення таких елементів, як надмірна централізація та адміністративний вплив, закритість в ухваленні рішень, волюнтаризм та непрозорість у діях стосовно основних суб'єктів навчального процесу. Натомість уся управлінська діяльність має спрямовуватися на створення повнокровного інформаційного середовища, партнерського спілкування і творчості викладача та студента. При цьому останній розглядається як носій нової свідомості, яка здатна органічно та ефективно опанувати найпередовіші механізми орієнтування у віртуальному просторі з метою створення нових знань і технологій.

Система вищої освіти повинна стати також і фактором упередження деяких негативних сторін інформатизації суспільства. Насамперед мова йде про явище «інформації заради інформації», коли відбувається субституція знань інформаційним валом, коли кількість шкодить якості, коли спостерігається

«безсенсове переуцільнення інформаційного середовища людини та досягнення власних цілей, далеких від здобуття нового знання», коли «відбувається загальна декультуризація соціуму, пов'язана з розвитком (і навіть ренесансом) хибних форм креатосфери, що поширюються і в мистецтві (маскультура), і в освіті (формування обмеженої еліти і маси працівників для універсамів, «макдональдсів» та складальних конвеєрів), і в науці (яка стає дедалі більше позитивістською, орієнтованою на розвиток «фіктивного» сектора) [5, 393].

Висновки. Отже, у час інформатизації суспільства, соціальних трансформацій, науково-технологічних відкриттів вища освіта повинна не лише виконувати роль стабілізатора, але й сприяти появі випереджаючих технологій, що каталізують поступ суспільства у його стабільному розвитку. Тому саме в «надрах» вищої освіти має відбуватись оцінка і корекція ціннісних орієнтирів суспільства, необхідно шукати раціональний баланс традиційних та інформаційно-інноваційних технологій. Якість вищої освіти в інформаційному суспільстві обумовлюється не кількістю комп'ютерів, не багатством інформаційних баз, а підготовленістю як студента, так і викладача до ефективної переробки інформації з метою отримання системних та об'єктивних знань.

Саме тому інформаційне суспільство повинно бути не самоціллю, а незалежною від нашої волі реальністю, яка б за вмілого з нею поводження могла сприяти побудові суспільства знань та інновацій. Завданням вищого навчального закладу стає створення освітнього капіталу – знання і вміння населення, що відповідають потребам ринку праці, громадському життю, дають потенціал самореалізації особистості в різних, часто діаметрально протилежних сферах діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дем'янчук О. Глобалізація вищої освіти: огляд сучасних світових проблем / Олена Дем'янчук // Людина і політика. – 2002. – № 1. – С. 74–82.
2. Жук М. Сучасна українська освіта за умов конкуренції інформаційних потоків [Електронний ресурс] / М. Жук. – Режим доступу : <http://www.dlab.kiev.ua/ITEA2006/paper/Zhuk.doc> (30 жовтня 2006).
3. Зуєва В. Аксіологічний аспект гуманістичної спрямованості інформаційних освітніх технологій / Вікторія Зуєва // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури, 2005. – № 49. – С. 38–48.
4. Ильин Г. Философия образования (идея непрерывности) / Григорий Ильин. – М. : Вузовская книга, 2002. – С. 92.
5. Колісніченко Н. Розвиток освітньої системи та управління нею з погляду синергетичного підходу / Наталя Колісніченко // Зб. наук. пр. Української Академії державного управління при Президентові України. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – Вип. 2. – С. 385–394.

6. Сютюренко О. Информационное общество и информатизация науки [электронный ресурс] / О. Сютюренко. – Режим доступа : <http://www.rfbr.ru/> (30 жовтня 2006).

РЕЗЮМЕ

Н. В. Бондарчук, О. И. Булейко. Образование в информационном обществе.

Гуманистическое направление информационного общества предвидит и соответствующее направление информационных образовательных технологий, которые ставят ряд вопросов перед современными ВУЗами. Реформа высшей школы и те требования, которые ставятся к выпускникам университетов, академий, институтов в корне изменили отношение к информационным технологиям и методикам обучения. В статье рассматривается практический аспект внедрения информационных технологий в учебный процесс.

Ключевые слова: информатизация, информационное общество, информационные системы, информационные технологии, учебный процесс.

SUMMARY

N. V. Bondarhuk, O. I. Buleyko. The Education of the Informational Community Life.

Humanistic orientation of the Informative Society provides appropriate orientation of informative educational technology, which puts a number of issues facing our universities. Reforming of higher education and those requirements that relate to graduates of universities, academies, institutes must fundamentally change their attitude to informative technologies and teaching methods. The article deals with the practical aspect of introduction of informative technologies into educational process.

Key words: informatization, informative society, informative systems, information technologies, educational process